

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء (س)

۱۳۸۰ / ۱۰ / ۲۴

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته پژوهش اجتماعی

عنوان

بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی موثر بر رضایت

شغل کارگران زن

015717

استاد راهنما

۳۸۷۵۴

دکتر سید یعقوب موسوی

استاد مشاور

خانم دکتر منصوره اعظم آزاده

دانشجو

شمس السادات میروکیلی

مهرماه ۱۳۸۰

۳۸۷۵۴

تقديم به:

مجلس شورای اسلامی

کمیسیون تخصصی

و فرهنگ و هنر

دیباچه

حمد و ثنا مخصوص خداوندی است که عالم آشکار و پنهان است. او که به قلم و آنچه خواهد انکاشت قسم یاد می‌کند و به انسان نوشتن و آنچه که نمر دانست آموخت تا شاید به ذره‌ای از اسرار خلقت آگاهی یابد و راه راست در پیش گیرد .

پس از حمد و ثنای الهی بر خود فرض می‌دانم که از استاد ارجمند آقای دکتر موسوی به خاطر تقبل زحمت راهنمایی این پایان نامه تشکر و قدردانی کنم. همچنین از خانم دکتر آزاده که استاد مشاور این تحقیق بودند نیز تشکر می‌کنم.

از کلیه اساتید گروه جامعه‌شناسی که در طول دوران تحصیل جهت ارتقاء سطح علمی دانشجویان از هیچ کوششی دریغ ننموده‌اند کمال تشکر را دارم .

از مدیر کل محترم اداره کل خدمات اجتماعی کارگران، معاون محترم اداره کل خدمات اجتماعی کارگران سرکار خانم کشور دوست و رئیس امور اجتماعی اداره کار و امور اجتماعی استان گیلان به خاطر همکاری‌های بی دریغشان سپاسگزارم.

از خانم مریم محمدنبی که صادقانه حداکثر همکاری را با اینجانب داشته‌اند و از خانم شهلا قاسمی که در استخراج پرسشنامه اینجانب را یاری نمودند تشکر می‌نمایم .

بهترین سپاس‌هایم را تقدیم اعضای خانواده بالاخص مادرم که همواره مشوق من بوده‌اند و همسرم که بدون کمک او نمی‌توانستم در این امر مهم موفق شوم می‌نمایم .

زحمات خانم زهرا دارا را که در تایپ این پایان نامه با اینجانب همکاری داشته‌اند ارج می‌نهم .

توفیق همه این عزیزان را از خداوند متعال خواستارم .

چکیده:

رضایت شغلی به عنوان احساس مثبت فرد نسبت به شغل و ارزیابی آن یکی از موضوعات مهم و پیچیده در سازمانها، کارخانه‌ها،... را تشکیل می‌دهد.

در این تحقیق سعی نموده‌ایم با استفاده از تئوریهای صاحب‌نظران و با استفاده از شیوه‌های تحقیق به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر رضایتمندی شغلی کارگران زن پردازیم و سهم هر یک از این عوامل را مشخص نمائیم.

ابزار سنجش رضایت شغلی مقیاس توصیف شغلی (GDI) بود که با استفاده از روش‌های آماری در سطوح مختلف سنجش از آزمونهای F و T - Test تحلیل واریانس، اسپیرمن (P)، پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شد ضریب روائی متغیرهای مستقل بین ۰/۶۷ تا ۰/۹۱ می‌باشد.

برخی از یافته‌ها به شرح زیر می‌باشد:

- ۱ - بین متغیرهای زمینه‌ای مانند سن، تحصیلات، وضعیت تأهل و رضامندی شغلی ارتباط وجود دارد. (با افزایش سن بر میزان رضامندی شغلی افزوده می‌شود ولی این رابطه مثبت با تحصیلات منفی می‌باشد. یعنی با افزایش سطح تحصیلات کارگران از رضامندی شغل آنها کاسته می‌شود. میانگین رضامندی شغلی متأهلین بالاتر از مجردین بود)
- ۲ - نوع کار کارگران در رضایت شغلی آنها مؤثر بود بطوری که بالاترین میانگین رضایت شغلی بین اپراتورها و پایین‌ترین رضایت شغلی در گروه ریسندگی و بافندگی بود.
- ۳ - بین متغیر اجتماعی احساس بی‌عدالتی نسبی و رضایت شغلی رابطه وجود داشت. یعنی هر چه بر میزان تبعیض شغلی و بی‌عدالتی افزوده می‌شود از رضایت شغلی کاسته می‌شود.
- ۴ - در بین کلیه متغیرهای اجتماعی مانند رضایت از زندگی همسر، پدر و مادر، سکونت در کشور، رضایت همسر از اشتغال پاسخگو تنها رضایت از زندگی با رضایت شغلی همبستگی معنادار وجود

داشت یعنی هر چه پاسخگویان از زندگی شخصی خود راضی بودند از حرفه و شغلشان نیز راضی تر بودند .

بین متغیرهای اقتصادی تنها کفایت درآمد برای گذران زندگی با رضایت شغلی رابطه معنادار وجود داشت. در واقع کارگرانی که کفایت درآمد برای گذران زندگی را در حد متوسط ارزیابی کرده بودند نسبت به دو گروه دیگر (بالا و پایین) رضایت شغلی بیشتری داشته‌اند .

۶ - بین متغیرهای محیطی (تسهیلات رفاهی، خدماتی، اقتصادی) و رضایت شغلی رابطه معنادار و قوی مشاهده نشد .

۷ - در تحلیل چندمتغیری که حضور همزمان متغیرها با رضایت شغلی را نشان می‌دهد. هر چند در نگاه اول بنظر می‌رسد که بسیاری از متغیرها با رضایت شغلی ارتباط معنادار دارد ولی متغیرهای زیر مستقیماً بر رضامندی شغلی کارگران تأثیر گذاشته بود که عبارتند از: بیماری ناشی از کار، رخ دادن حادثه، شرایط مادی کار، درآمد کلی خانواده، تحصیلات پاسخگو، درآمد پاسخگو، رضایت از پدر و مادر، رضایت همسر از اشتغال پاسخگو و احساس بی‌عدالتی .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	۱- مقدمه
۸	۲- ادبیات تحقیق
۳۰	۳- چهارچوب تئوریکی
۵۵	۴- روش تحقیق
۷۱	۵- یافته‌ها
۱۳۳	۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۴۰	۷- منابع

فهرست مطالب

<u>عنوان</u>	<u>شماره صفحه</u>
۱- مقدمه	
۱-۱- پیشگفتار.....	۱
۱-۲- طرح مسأله.....	۵
۱-۳- اهمیت موضوع.....	۶
۱-۴- اهداف تحقیق.....	۷
۱-۵- تنظیم مطالب تحقیق.....	۷
۲- ادبیات تحقیق	
۲-۱- مروری بر ادبیات غیر فارسی.....	۹
۲-۲- مروری بر ادبیات فارسی تحقیق.....	۱۷
۳- چهارچوب تئوریکی	
۳-۱- تعریف و تحدید رضایت شغلی.....	۳۰
۳-۲- نظریه های نیاز.....	۳۴
۳-۲-۱- نظریه مزلو.....	۳۵
۳-۲-۲- نقد نظریه مزلو.....	۳۷
۳-۳- نظریه دو عاملی هرزبرگ.....	۳۸
۳-۳-۱- نقد نظریه دو عاملی هرزبرگ.....	۴۰
۳-۴- نظریه انصاف.....	۴۰
۳-۴-۱- نقد نظریه انصاف.....	۴۴
۳-۵- دیگر عواملی که با رضایت شغلی در ارتباط است.....	۴۴

۴۴	۳-۵-۱- صفات و خصوصیات کار
۴۵	۳-۵-۲- کاربرد مهارت
۴۵	۳-۵-۳- ایمنی شغلی
۴۶	۳-۵-۴- حوادث شغلی
۴۶	۳-۵-۵- ابهام نقش
۴۶	۳-۵-۶- شرایط مادی کار
۴۶	۳-۵-۷- عوامل محیطی خارج از محیط کار
۴۶	۳-۵-۸- مدیریت مشارکتی
۴۷	۳-۵-۸-۱- طرح اسکانلون
۴۷	۳-۵-۸-۲- طرح مالکیت مستخدمان بر شرکت
۴۸	۳-۶- متغیرهای شخصی مؤثر بر رضایت شغلی
۴۸	۳-۶-۱- سن
۴۹	۳-۶-۲- جنس
۴۹	۳-۶-۳- تحصیلات
۵۰	۳-۷- تعیین چهارچوب تئوریک
۵۱	۳-۸- خلاصه بحث تئوریک و کاربردی کردن تئوریا
۵۳	۳-۹- فرضیات تحقیق
۵۵	۴- روش تحقیق
۵۶	۴-۱- موانع سنجش
۵۷	۴-۲- تهیه پرسشنامه

عنوان

شماره صفحه

- ۱-۲-۴- جمله بندی سؤالات و تهیه پرسشنامه ۵۷
- ۳-۴- ساخت پرسشنامه ۵۸
- ۴-۴- پرسشنامه مقدماتی ۵۹
- ۵-۴- روش نمونه گیری ۶۰
- ۶-۴- سنجش رضامندی و متغیرهای آن ۶۰
- مدل رضامندی شغلی کارگران زن (عوامل و متغیرهای مورد بررسی) ۶۱
- ۷-۴- سنجش متغیرها ۶۲
- ۸-۴- انتخاب واحدهای کارگری و انجام تحقیقات اصلی ۶۳
- ۹-۴- انتخاب کارگران در واحدهای تولیدی ۶۶
- ۱۰-۴- آموزش پرسشگران ۶۷
- ۱۱-۴- انجام تحقیقات اصلی و استخراج پرسشنامه ۶۹
- ۱۲-۴- آزمون روائی ۶۹

۵ - یافته ها

- ۱-۵- رضایت شغلی ۷۱
- ۱-۱-۵- ماهیت کار ۷۱
- ۱-۱-۱-۵- تنوع کار ۷۱
- ۱-۱-۱-۱-۵- چرخشی یا ثابت بودن کار ۷۲
- ۲-۱-۱-۵- ابهام نقش ۷۴
- ۲-۱-۵- حقوق و دستمزد ۷۴
- ۳-۱-۵- فرصت های ارتقاء ۷۵

- ۴-۱-۵- نظارت و سرپرستی ۷۶
- ۱-۴-۱-۵- مشارکت در تصمیم‌گیری ۷۷
- ۱-۱-۴-۱-۵- برگزاری جلسه با کارگران ۷۷
- ۲-۱-۴-۱-۵- عضویت نماینده کارگران در هیأت مدیره ۷۸
- ۲-۴-۱-۵- مالکیت مستخدمان در شرکت ۸۰
- ۵-۱-۵- روابط با همکاران ۸۳
- ۲-۵- عوامل مؤثر بر رضامندی شغلی ۸۵
- ۱-۲-۵- خصوصیات فردی ۸۵
- ۱-۱-۲-۵- سن ۸۵
- ۱-۱-۱-۲-۵- رابطه سن با رضامندی شغلی ۸۷
- ۲-۱-۲-۵- تحصیلات ۸۷
- ۱-۲-۱-۲-۵- رابطه تحصیلات با رضامندی شغلی ۸۹
- ۳-۱-۲-۵- وضعیت تأهل ۸۹
- ۱-۳-۱-۲-۵- رابطه وضعیت تأهل و رضامندی شغلی ۸۹
- ۲-۲-۵- نوع کار ۹۰
- ۱-۲-۲-۵- رابطه نوع کار با رضامندی شغلی ۹۲
- ۳-۲-۵- سابقه کار ۹۳
- ۱-۳-۲-۵- رابطه سابقه کار پاسخگویان و رضامندی شغلی ۹۵
- ۴-۲-۵- ایمنی شغلی ۹۵
- ۱-۴-۲-۵- میزان بیماری ۹۶

عنوان

شماره صفحه

- ۱-۱-۴-۲-۵- نوع بیماری ۹۶
- ۲-۴-۲-۵- نیاز به ماسک ۹۷
- ۳-۴-۲-۵- میزان استفاده از ماسک ۹۸
- ۱-۲-۴-۲-۵- رابطه نیاز به ماسک و میزان استفاده از آن ۹۹
- ۲-۲-۴-۲-۵- دلایل مهم عدم استفاده از ماسک ۱۰۰
- ۳-۴-۲-۵- احتمال وقوع حادثه ۱۰۰
- ۴-۴-۲-۵- خطرناک بودن دستگاهها ۱۰۱
- ۱-۴-۴-۲-۵- رابطه احساس ایمنی در کارخانه با رضایت شغلی ۱۰۳
- ۳-۵- شرایط مادی کار ۱۰۳
- ۱-۳-۵- رابطه شرایط مادی کار با رضامندی شغلی ۱۰۶
- ۴-۵- وضعیت اقتصادی ۱۰۶
- ۱-۴-۵- درآمد پاسخگویان ۱۰۷
- ۱-۱-۴-۵- رابطه درآمد با رضامندی شغلی ۱۰۸
- ۲-۴-۵- هزینه ها ۱۰۸
- ۱-۲-۴-۵- وضعیت سکونت ۱۰۹
- ۱-۱-۲-۴-۵- رابطه بین وضعیت سکونت و رضامندی شغلی ۱۱۲
- ۲-۲-۴-۵- کفایت درآمد ۱۱۴
- ۱-۲-۲-۴-۵- رابطه بین کفایت درآمد و رضامندی شغلی ۱۱۵
- ۳-۲-۴-۵- وام ۱۱۵
- ۴-۲-۴-۵- امکان مسافرت و تفریح ۱۱۷

- ۱-۴-۲-۴-۵- رابطه امکان تفریح و استراحت با رضامندی شغلی ۱۱۸
- ۵-۵- نیازها و ارزشها..... ۱۱۸
- ۱-۵-۵- رابطه ارزشها و نیازها با رضامندی شغلی ۱۲۱
- ۶-۵- رضایت اجتماعی ۱۲۲
- ۱-۶-۵- رضایت از زندگی ۱۲۲
- ۲-۶-۵- رضایت از پدر و مادر ۱۲۳
- ۳-۶-۵- رضایت از همسر ۱۲۴
- ۴-۶-۵- رضایت همسر از اشتغال پاسخگو ۱۲۴
- ۵-۶-۵- رضایت از زندگی در کشور ۱۲۵
- ۶-۶-۵- رابطه رضایت کلی از زندگی با رضامندی شغلی ۱۲۶
- ۷-۵- احساس بی عدالتی نسبی ۱۲۶
- ۱-۷-۵- رابطه احساس بی عدالتی نسبی و رضامندی شغلی ۱۲۷
- ۸-۵- عوامل محیطی ۱۲۷
- ۱-۸-۵- رابطه تسهیلات رفاهی، خدماتی - اقتصادی با رضامندی شغلی ۱۳۰
- ۹-۵- رگرسیون چندمتغیری ۱۳۱
- ۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادات ۱۳۳
- منابع ۱۴۴
- منابع لاتین ۱۴۴

- جداول

جدول شماره ۱ - توزیع فراوانی شیوه نمونه‌گیری مورد استفاده در تحقیقات ۱۰

رضایت شغلی

جدول شماره ۲ - توزیع فراوانی سازه‌های مفهوم رضایت شغلی در مقالات و فرضیات ۱۱

جدول شماره ۳ - توزیع فراوانی شدت تأثیر فرضیات مورد مطالعه ۱۴

جدول شماره ۴ - یافته‌های فراتحلیل برای ۶ فرضیه رضایت شغلی ۱۵

جدول شماره ۵ - ویژگی‌های عمومی مطالعات رضایت شغلی به زبان فارسی ۱۸

جدول شماره ۶ - مشخصات نمونه‌گیری و واحد تحلیل مطالعات رضایت شغلی ۱۹

جدول شماره ۷ - سازه‌های نظری مفهوم رضایت شغلی در منابع مورد مطالعه و فرضیات ۲۰

جدول شماره ۸ - توزیع فراوانی آزمونهای آماری بکار رفته در فرضیات ۲۳

جدول شماره ۹ - توزیع شدت تأثیر فرضیات مورد مطالعه بر اساس ۲۴

طبقه بندی کوهن (۱۹۸۸)

جدول شماره ۱۰ - یافته‌های فراتحلیل برای ۱۳ فرضیه تکرار شده در مطالعات ۲۵

رضایت شغلی

جدول شماره ۱۱ - توزیع فرضیات موفق بر اساس درصد موفقیت و میانگین ۲۷

واریانس تبیین شده

جدول شماره ۱۲ - نتایج تحلیل خوشه‌ای جهت طبقه‌بندی فرضیات رضایت شغلی ۲۸

جدول شماره ۱۳ - ضریب روانی متغیرهای مستقل ۷۰

جدول شماره ۱-۵ - توزیع فراوانی کار چرخشی یا ثابت ۷۲

جدول شماره ۲-۵ - توزیع فراوانی مطلوبیت کار چرخشی یا ثابت ۷۳

جدول شماره ۳-۵ توزیع فراوانی نوع کار کارگرن زن (چرخشی یا ثابت) ۷۳

جدول شماره ۴-۵ توزیع فراوانی کفایت میزان دستمزد ۷۵

جدول شماره ۵-۵ توزیع فراوانی احساس میزان پیشرفت شغلی ۷۵

جدول شماره ۶-۵ توزیع نسبی گویه‌های متغیر سرپرستی ۷۶

جدول شماره ۷-۵ توزیع فراوانی میزان برگزاری جلسات کارخانه بین ۷۷

کارگر و کارفرما

جدول شماره ۸-۵ توزیع فراوانی وجود یا عدم وجود نماینده کارگران ۷۸

در کارخانه

جدول شماره ۹-۵ توزیع فراوانی عضویت نماینده کارگران در هیأت مدیره ۷۹

جدول شماره ۱۰-۵ توزیع فراوانی میزان نظرخواهی کارفرما از کارگران ۸۰

جدول شماره ۱۱-۵ توزیع فراوانی فروش سهام به کارگران ۸۱

جدول شماره ۱۲-۵ توزیع فراوانی شراکت کارگران در سهام کارخانه ۸۲

جدول شماره ۱۳-۵ توزیع فراوانی تأثیر سهامداری بودن کارگران در افزایش تولید ۸۳

جدول شماره ۱۴-۵ توزیع نسبی گویه‌های متغیر روابط همکاران ۸۴

جدول شماره ۱۵-۵ توزیع فراوانی سن کارگران ۸۵

جدول شماره ۱۶-۵ توزیع فراوانی میزان تحصیلات کارگران ۸۷

جدول شماره ۱۷-۵ توزیع فراوانی وضعیت تأهل کارگران ۸۹

جدول شماره ۱۸-۵ رابطه وضعیت تأهل با رضامندی شغلی کارگران ۹۰

جدول شماره ۱۹-۵ توزیع فراوانی نوع کار کارگران زن ۹۰

جدول شماره ۲۰-۵ تحلیل واریانس نوع کار کارگران زن با رضامندی شغلی ۹۲